

ИРЖИ МАРЕК ГАРДЕРОБЪТ

Превод от чешки: Ирина Къосева, 1980

chitanka.info

Тримата седяха във високата мрачна барака, която беше склад на притежателя на погребалното бюро. До стената на високи разбрицани колела стоеше стара катафалка. До неотдавна единият от тях имаше работилница отсреща в двора. Там беше окачена голяма фирма: „Вацлав Соус, дърво лелей“ Сега там висеше друга фирма.

— Ти просто си пропилил всичко! — каза дребният кльоцав Робертек, който вареше грог на кръгло котлонче. Всъщност те се надяваха, че ще си приготвят нещо по-съществено. Мислеха, че като получат парите от стария гардероб, ще си купят свинско и ще си сварят цяла тенджерата ядене.

Ама ядец! Онзи човек не купи гардероба. Така че имаха пари само за грог и сега трябваше да го пият на гладен стомах. А че някой от тях може да се хване на работа — на това вече изобщо не се надяваха.

Безработен беше и бившият дърводелец Вацлав Соус, безработен беше и дребният Робертек, чието положение все пак беше по-добро, защото никога не бе имал професия, безработен беше и третият, бивш шивач. На земята лежеше гардеробът, който не успяха да продадат, въпреки че с общи усилия го стегнаха и дърводелецът научи бившия шивач да полира, така че гардеробът блестеше дори в тоя сумрак.

— Не си пропих работилницата. Само че откакто жена ми избяга, всичко вече ми стана безразлично — каза Вацлав Соус и плю на земята.

И бараката не беше тяхна, просто се настаниха в нея и на собственика му беше все едно, защото и той живееше зле. В днешно време няма ли човек кола, дори и бедняците не си поръчват погребение при него. Такова е времето, че срещу парите си и беднякът иска да се вози с кола до гробищата.

— Ако ми идеше отръки, щях да се сдружа с някой касоразбивач — каза Робертек.

— Аз съм против престъпленията — рече дърводелецът и вдъхна аромата на евтиния ром, който се разнесе из бараката, щом Робертек наля алкохола във врящата вода.

Много-много не приказваха за това, но и тримата знаеха, че Робертек открадна захарта от една съседна къща. Ами какво значи „открадна“? Нима може да се вари грог без захар?

Започнаха да пият. Известно време ругаха онзи глупак, който не купи гардероба. После заговориха за съдбите си.

— Трябва да си доволен, че жена ти избяга от тебе. Беше фльорца — каза шивачът.

Дърводелецът се намръщи. Не му се искаше да се кара; че тя беше гадина, беше, ама и живот без жена не е живот. Разбира се, по-жалко е за работилницата, която погълнаха данъците.

— Идеята за тоя сандък беше твоя и беше глупава — каза дърводелецът по адрес на бившия шивач. — Знаеш ли какво трепане падна, докато се лъсне така?

— Аз също се поизпотих над него — измърмори шивачът. Беше ядосан, че от тая работа не излезе нищо, и дърводелецът имаше за какво да му натяква.

Пиеха и постепенно ги обхващаше опиянението. Робертек започна да твърди, че най-добре е да се краде, дават ти месец или два, което си е горе-долу поносимо.

После, когато мислеше за станалото в бараката, той изобщо не можа да си спомни как се стигна дотам, че дърводелецът Вацлав Соус се сби с шивача. Да беше за чаша грог — да, ама грог имаше достатъчно, макар че не беше много силен. Стомасите им бяха празни и затова грогът бързо се качваше в главите им. Не, не беше заради грога.

Всичко стана заради тая жена и сигурно защото на дърводелеца му домъчня, че вече няма работа и че шивачът му се подиграва.

Дърводелецът изведнъж се ядоса и започна да крещи, че знае, че шивачът му завижда за тая жена, кой каквото ще да казва! А шивачът не се защити, даже се усмихваше, като че потвърждаваше, че е така, а после... Робертек видя как се хванаха за гушите, ама откъде можеше да предположи, че изведнъж ръцете на шивача ще се отпуснат покрай тялото му и че той вече няма да каже нищо, само ще въздъхне и после ще бъде тихо, съвсем тихо.

А дърводелецът Вацлав гледаше смаян неподвижното тяло, което се свлече на земята пред него.

— Леле, майко! Ти го утрепа! — каза Робертек повече учуден, отколкото възмутен. И преглътна на сухо, понеже в тенджерата вече нямаше грог, с който да угаси своя ужас.

— Аз да съм го... Защо ще го... — изломоти дърводелецът и погледна шивача, който лежеше пред краката му. И почти покъртително каза: — Ей, хайде ставай, на мен такива номера не минават!

Но пък пред мъртвия не минаваха никакви номера. Той просто си лежеше и не помръдваше.

Вацлав, бивш дърводелец и настоящ убиец, го разтърси. Но Робертек се обади:

— Много си го стиснал, приятелю, свършено е с него.

Дърводелецът Вацлав трябваше да седне, защото му се подгънаха краката. Седна на гардероба, който заедно ремонтираха и заедно не успяха да продадат.

— Ами сега?

Отначало Робертек искаше да каже, че лично той си отива, но после размисли. От една страна, не можеше да остави приятеля си в беда, от друга — щяха да приберат и него и понеже имаше нещичко в досието си, щяха дълго да го мъкнат по съдилищата.

— Аз ще потвърдя, че не си виновен.

Дърводелецът облещи очи:

— Какво? Ти мислиш... мислиш, че ще ме приберат?

— Ми да, за убийство.

Грогът в тях се изпаряваше така бързо, както примамливият аромат се изпаряваше от бараката.

— Ще го пхнем в гардероба — каза изведнъж дърводелецът и стана.

— А гардероба?

— Гардероба — някъде навънка.

— Май че става — прецени Робертек, който бързо схващаше подобни неща. — Ще го сложим в сандъка, а сандъка ще откараме до реката. Това е идея! Имаш ли количка?

— И да имах, отдавна щях да съм я продал — каза дърводелецът. — Отсреща господин Соучек има.

Така и направиха. Дърводелецът Соус отиде да иска количката, а шивача сложиха в гардероба. Робертек подложи чували, за да не се блъска трупът и за да не ги издаде по неравния паваж. Изобщо Робертек беше безценен помощник, за всичко мислеше и очевидно в

много отношения имаше опит, какъвто бившият честен дърводелец и настоящ случаен убиец Соус не би могъл да натрупа никога.

— Ти само го стисна, много не личи и като го намерят след няколко дни във Вълтава, никой нищо няма да разбере — каза Робертек със сигурност.

— Добър човек беше — съжали дърводелецът и гласът му затрепера.

— Беше и не беше — каза Робертек. — С тоя шкаф не се оправи добре, заради което загубихме много пари.

Дърводелецът мълчеше, не беше съвсем убеден, че Робертек е прав, но беше глупаво да се карат за това точно сега.

После сложиха гардероба с тялото на количката и тръгнаха.

— Къде отиваш? — попита Робертек, когато Вацлав забута количката по улицата.

— Към Вълтава.

— Боже господи! И ти мислиш, че можем да пуснем това нещо в реката някъде при Палацкия мост? Трябва да идем на другата страна, към Холешовице и още по-нататък.

Тръгнаха. Количката дрънчеше по неравния паваж, двамата се споглеждаха изплашено, струваше им се, че шкафът ужасно подскача и всеки срещнат минавач вижда, че не карат празен гардероб.

— Това, значи, не трябваше да се случи — каза Робертек, като се оглеждаше плахо наоколо.

— Може би изобщо не се е случило. Поне не знам как стана — прошепна Вацлав.

— Каква полза? — каза Робертек.

Дърводелецът направи движение, като че искаше да се отдръпне от количката, но Робертек го хвана за ръкава и изшептя почти заплашително:

— Бутай с мене!

Дърводелецът послушно хвана едната дръжка.

Никога по улиците не е имало толкова полицаи, колкото бяха днеска, или поне на тях двамата им се струваше така. Същински ужас! Колко много са се навъдили... А и хората гледат така особено, като че никога не са виждали количка и на нея шкаф!

„Щото днеска всичко живо се вози на коли — мислеше тъжно дърводелецът. — Ако бяхме отишли при оня човек с кола, можеше и да

купи гардероба. И ние щяхме да имаме пари, и никога нямаше да стане това, което стана.“

Той погледна към приятеля си и си каза:

— „Ами ако го е убил той? Ако само ми се струва, че аз го стиснах за гърлото?... Пък тоя защо ми говореше за бившата ми жена? А се влачеше след нея, бас държа! Такъв мерзавец, леке шивашко... Баба кекава! Боже господи, да не съм искал да го убия? Човек да не може да каже нещо противно някому, да не може лекичко да го пипне. Нещастна случайност. Та аз не съм никакъв побойник, е, два-три пъти наплясках жена си, ама защото кръшкеше. Той не трябваше да ми го припомня.“

На кръстовището на улица „При българина“ трябваше да почакат. Един полицај с тъмна каска регулираше движението и с палка показваше кой трябва да тръгне. Те някак си не го разбраха, той изсвири след тях и ги заплаши с палката. Те хукнаха по неравния паваж, почти бягаха, без да забележат, че шкафът едва-що не се разпадна.

При Масариковата гара малко се поспряха.

— Аз ще се отбия донякъде — каза Робертек. — Трябва! Тоя полицај така ме изплаши!

Вацлав също остави количката и тръгна след Робертек, като си мислеше: „Робертек сигурно иска да изчезне и да ме остави сам в тая каша! Ама тая няма да стане!“

Стояха там дълго, не бързаха, не им се връщаше при проклетата количка.

— Ей, ами ако я оставим някъде — изведнъж каза Робертек. („Аз си знаех, че това лайно има нещо такова наум!“).

— Да не си луд? На количката има табелка с името на собственика. А пък той знае, че аз му поисках количката... — каза Соус и бързо прибави:

— Тебе също те видя!

Робертек замълча. Запрыхвърча сняг, пък те не бяха много облечени. Пооправиха си тънките шалчета, Робертек си нахлупи шапката до ушите.

— Само това ни липсваше! — каза той.

Количката дрънчеше покрай реката, а на двамата им се струваше, че тук, където има по-малко хора, е по-страшно, отколкото по улиците.

Смрачаваше се по-бързо, отколкото обикновено, защото небето беше покрито със снежни облаци. Това ги поутеши. По-тъмно — по-добре!

В тоя момент забелязаха на ъгъла един полицай. Досега бяха срещнали няколко — или патрулираха, или стояха на кръстовищата. Тоя обаче стоеше и гледаше... в тях. Колебливо ускори крачките си.

Полицаят Томаш Глад беше познат не само в своя участък, за него често се говореше и другаде. Самата му фамилия предизвикваше шеги и не беше чудно, че колегите му подвикваха след него: „Брей, че си жаден!“^[1] Той се сърдеше, казваше, че човек не избира сам името си. Той беше суров мъж, роден за полицай. От него се страхуваха не само хората в района, но и колегите му. Зад гърба си вече имаше няколко афери и полицаите казваха, че е по-добре да не попадаш в конфликт с него.

Тук, в тоя участък, той служеше едва от половин година. Преди това беше в Жижков, но го преместиха, понеже въпреки ходатайствата беше глобил един член на градския съвет, задето имал пред дома си складиран строителен материал без необходимото осветление.

Ако беше някой друг, може би щеше да се озлоби, но Томаш Глад си каза, че сега още повече ще държи на предписанията.

Двамата юнаци с количката се приближаваха към полицаия и той ги чакаше.

— Е, какво? Какво е това? — попита ги изведнъж, когато почти го бяха подминали.

Двамата спряха и ако беше малко по-светло, щеше да проличи, че страшно пребледняха.

— Питам ви, какво е това?

Пръв се опомни Робертек.

— Това е... гардероб.

— Не съм сляп. Но ви питам, що за ред е това да се движите на тъмно?

— Ами, стъмни се — каза дърводелецът и гласът му трепереше. Всъщност за това можеше да бъде обвинен и студът.

— А какво следва, като е тъмно?

Двамата до количката се спогледаха. Наистина не знаеха. Дърводелецът се поогледа наоколо. Реши, че ако стражарят се приближи към шкафа, ще си плюе на петите. И ако на Робертек му хрумне да избяга на другата страна, може би ще се спасят.

Не, не може, защото на количката има табелка с името и адреса на собственика.

Вацлав затвори очи. „Свършено е с нас!“

— В случай че е тъмно, трябва този, който кара превозно средство, да се погрижи за неговото осветление. Затова ви питам на какво прилича това, че карате по тъмно без светлина.

Сега те пак не знаеха какво да кажат. Пък и не можеха да продумат.

— Пулите се и мълчите! Обаче, който се движи по улиците, трябва да знае правилника. Сега, значи, си осветете количката, както трябва! — каза на края полицаят и леко кимна с глава.

Една секунда те не разбраха, че са свободни, после изведнъж и двамата се втурнаха напред, едва не обърнаха количката.

Полицаят гледаше след тях. „Странни хора, сигурно са от село, та затова се уплашиха така! Или пък бяха пияни? Според правилника лице в нетрезво състояние няма право да управлява превозно средство!“

И полицаят, който отначало се усмихваше, завъртя глава. Няма място за смях! И тръгна след количката.

Но двамата не го забелязаха. Бяха се озовали на чуждо място и изведнъж не знаеха къде ще намерят достатъчно тъмен бряг, за да изсипят шкафа в реката. Бяха принудени да се отдалечат от реката и да се влачат по улички с ниски къщици.

Но изведнъж иззад ъгъла отново излезе Глад:

— Значи, така? Говоря на вятъра, а? Уча ви на правилата, а вие — нищо. Какво казах?

Дърводелецът каза със свито гърло:

— Че... че светлина...

— Да! А какво направихте вие? Нищо...

Стояха, без да помръднат. По-лошо наистина не можеше да стане.

— Ние... ние нямаме светлина... — прошепна Робертек.

— В такъв случай от магазина за петак се купува свещ и се пъха в кесийка, за да не я угаси вятърът — строго ги поучаваше полицаят. — Според правилника от тоя момент колата е осветена.

Двамата кимнаха.

— Ей там има бакалия, изтичайте до нея!

— Да... Такова... ние нямаме тоя петак. Или имаме? — попита дърводелецът, обръщайки се към Робертек. Робертек потвърди, че нямат.

Полицаят ги гледаше изпитателно и в него нарастваше гняв.

„Днес хората си играят на бедняци. Знам, че не им е широко около врата, ама да не ми ги разправят такива, че нямат и петак. Май че ме правят на балама!“

— Тогава си вземете количката и пред мене. В участъка!

Те го гледаха, като че не разбираха какво казва.

— Е, може би да ви помогна с бутането?

— Не трябва — каза дърводелецът пресипнало, хвана се за количката и тръгна след полицаия.

Погледна Робертек, който вървеше до него. „Значи, край!... Заради някаква глупава свещ. Заради един петак. Аз не исках да го убия и с удоволствие ще си купя свещ. Само че го убих и нямам петаче...“

Участъкът не беше далеч.

— Аз ще почакам при количката — предложи Робертек.

Полицаят Глад измърмори:

— Ама, разбира се, а аз после ще ви гоня! Количката ще остане навън. През това време никой няма да ви я открадне!

Дърводелецът послушно пусна количката, тя се наклони, дръжките издрънкаха във въздуха, а шкафът се опря на паважа. Дърводелецът можеше да се закълне, че чу как вътре нещо издумка. И затова той с готовност тръгна към участъка, като подбутваше Робертек пред себе си, за да не се обръща полицаият. И да не поиска да погледне какво тропа в гардероба.

Или пък така биеше сърцето му?

Пред дървената преграда трябваше да почакаат, защото дежурният страшно бавно чукаше нещо на машината с един пръст.

— Водя двама мъже — рапортува полицаият Глад. — Движеха се с ръчна количка по тъмно без осветление.

— Тяхна ли е количката? — промърмори инспекторът, който най-после написа отчета си.

— Количката е собственост на Ян Соучек от Жижков — каза полицаият. — Има табелка.

„И това е забелязал! — ужаси се дърводелецът Вацлав Соус и затвори очи. — Господи, това не може да свърши добре!“

— Име, адрес... — каза инспекторът. Пишеше бавно и от време на време поглеждаше към полицая Глад. „Да ми води тука хора за такава дреболия. Щом нямат петак за свещ, ясно е, че нямат и за глобата. И двамата са безработни, каква полза? А аз трябва да се разпореждам!“

В това време в шкафа навън избумка нов удар, но никой не го чу, защото никой не минаваше наоколо. След малко вратите на гардероба се отвориха и оттам се измъкна човек. Той се огледа учудено, защото не знаеше къде се намира. Гърлото го болеше и целият беше като смазан. „Боже, какво стана, нещо се боричкахме, а после... После май че съм заспал. Ох, боли... Но защо бях в гардероба и къде са тия двамата, дето заедно пихме грог?“

Известно време той поседя на крайчеца на шкафа, а върху него падаха редки снежинки. Мина някаква жена, сигурно портиерка, и каза:

— Хубаво се е натаролял! И пред участъка на всичкото отгоре — дойдоха едни времена!...

Като чу за участъка, човекът стана и клатейки се, се скри зад ъгъла. Тук отново му прилоша и той седна на каменните стълби пред някаква врата.

Районният инспектор дописа протокола, отдолу добави, че глобата е незаплатена, и махна с ръка към двамата да си вървят.

— Ще платите друг път. А и още нещо — вземете свещ!

И им подаде през дървената преграда парче свещ, с което запечатваше особено важните документи, и лист хартия, за да скрийт свещта от вятъра.

Полицаят Глад козирува, макар че не одобряваше случилото се.

Навън те вдигнаха количката, наместиха шкафа и тръгнаха снабдени със светлина и следвани от погледа на полицая Глад. А той мислеше за инспектора как прие рапорта с недоволство и си мърмореше, че днес вече никой не знае какво значи истинска служба. Сега тия двамата вървяха по улицата като че напук на него: със светлина и без глоба. Той почувствува в душата си някаква горчивина. Затова се сети, че всъщност тия двамата не казаха точно къде отиват и

че всичко е някак си странно. Какво ще правят от Жижков чак тук в Манини?

И той отново тръгна след тях. Настигна ги на брега на Вълтава.

— Стой! — изкрещя след тях.

Двамата го погледнаха, като че виждат призрак. „Тоя ни е орисан — помисли си дърводелецът убиец Вацлав Соус. — Това е краят ни!“

— Всъщност къде сте тръгнали?

Мълчаха.

Полицаят Глад се засмя:

— Не знаете ли? Я виж ти! А чий е тоя сандък? Какво има в него?

При тия думи двамата се спогледаха ужасено.

„Боже господи! Защо не се уговорихме за такъв случай? Та ние сме двама, а той — един. Ако се разбирахме поне малко, щяхме в най-лошия случай да хвърлим в реката двама наведнъж!...“

Полицаят Глад пристъпи към шкафа и рязко го отвори.

Дърводелецът Вацлав закри очи и захълца. Робертек пък се обърна към гардероба и реши, че ще се прави на изненадан.

И се правеше, макар че без да иска.

Гардеробът беше празен.

Но в тоя момент дърводелецът Вацлав се смъкна на колене:

— Господин инспектор, аз не исках да го убия, честна дума...

Робертек гледеше смаяно. Гардеробът беше съвсем празен. Полицаят не беше много учуден, по-скоро беше разочарован.

— Откъде взехте тоя сандък? — попита той пак.

В тоя момент Робертек побягна. Полетя като стрела край брега, хлъзгайки се в току-що падналия сняг, спъваше се и бягаше, предавайки другаря си. Защото напълно беше забравил, че преди малко в участъка бяха записали името и адреса му.

— Аз съм невинен — повтаряше дърводелецът Вацлав, коленичил на земята.

Полицаят решително го хвана за рамото:

— Стига! Край на тая комедия с празния шкаф! И марш обратно в участъка!

„Робертек ме е издал — мислеше си дърводелецът Вацлав Соус, бивш собственик на фирма, сега безработен, бъдещ затворник. —

Господ ще го накаже, подлеца! Мен, разбира се — също. Но него повече. Ще се закълна, че го е убил той!“

Като стигнаха до участъка, пак оставиха количката със сандъка пред сградата. Полицаят държеше дърводелеца за рамото и рязко го бутна в стаята. Той полетя чак до парапета. Там стоеше шивачът с ръка на гърлото, като че го болеше, а районният инспектор му съставяше протокол. Бяха го довели преди малко, намерили го във входа на една къща и той не можеше да обясни как се е озовал там.

Вацлав Соус изкрещя и се опита да избяга. Но не от полицията, с нея вече се беше примирил, а от мъртвеца, когото беше убил.

Тая нощ и тримата прекараха заедно в една килия, тъй като малко преди полунощ доведоха и Робертек.

А навън върху гардероба цяла нощ валя сняг.

[1] Игра на думи. Името на героя е еднакво по форма с изречението: „Брей, че си гладен!“ — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.